

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Van de verdorvenheid der mensen

Rom. 3 : 9—18.

Paulus nadert het einde van zijn betoog aangaande de toorn Gods, die geopenbaard wordt over de wereld, die vol is van ongerechtigheid. Vanaf hfdst. 1 : 18 is hij daarmee bezig. Ik schrijf hier over wat er in de N. V. boven de onderdelen staat :

„De schuld der heidenen en hun straf”.
„Het oordeel Gods over de Joden”.
„De wet baat de Joden niet”.
„De besnijdenis baat de Joden niet”.
„De Joodse voorrechten en Gods trouw”.

In het laatste gedeelte, hfdst. 3 : 1—8 was wel sprake van Gods trouw, maar ook van de ontrouw, onrechtvaardigheid en leugen van de Joden. God alleen is trouw en rechtvaardig en waarachtig, maar alle mensen zijn door de zonde ontrouw en onrechtvaardig en onwaarachtig geworden. Dat geldt van Joden en heidenen, van mensen onder de wet en van mensen zonder de wet. En dat geldt door alle eeuwen heen. Dat was niet anders en is niet anders en dat zal in deze bedeling niet anders zijn. Daarom moet onze verwachting alleen op Gods genade zijn gericht. Daartoe wil Paulus ons met zijn betoog brengen.

Hij vraagt in vs. 9 : „Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganselijk niet; want wij hebben tevoren beschuldigd beiden Joden en Grieken, dat zij allen onder de zonde zijn”.

Hier is een verschil tussen de St. V. en de N. V. De eerste heeft : „Zijn wij uitnemender?” en de laatste schrijft : „Worden anderen boven ons gesteld?” Dat is precies het tegengestelde. De één zegt : „Hebben wij wat boven anderen vóór?”, de ander vraagt : „Komen wij bij anderen achteraan?” Dat lijkt nogal ernstig, als gelovige vertalers tot zo tegenstrijdige vertalingen komen. Maar het valt hier nogal mee. Want de vraag wordt ontkend. De Joden hebben geen voorsprong op de heidenen, maar de heidenen hebben ook geen voorsprong op de Joden. Zonder Gods genade staan ze beiden, met de wet of zonder de wet, onder de macht der zonde. Hoe we de vraag van Paulus nu ook vertalen, het antwoord is duidelijk : Alle mensen van alle geslacht en taal en volk en natie zitten onder de heerschappij van de zonde. De zonde wordt voorgesteld als koningin of keizerin, die over alle mensen regeert. Zij heerst over Joden, die de Christus verwerpen. Zij heerst over heidenen, die Christus niet kennen. Zij heerst ook over christenen, die alleen die naam maar dragen, doch niet het leven en de zaligheid werkelijk in Christus zoeken.

In het voorafgaande gedeelte heeft de apostel dit bewezen uit de ervaring: Hij heeft laten zien hoe het in de heidenwereld toeging : verwordenheid op godsdienstig gebied, verdorvenheid op sexueel gebied, verwrongenheid van heel de samenleving. Daarna heeft hij aangetoond, dat het in de Jodenwereld niet veel beter was. Alleen Gods genade geneest het leven, maar overal waar die genade weerstaan wordt heerst onverbiddelijk de zonde.

Hier geeft Paulus het bewijs uit de Schrift. Daarin hebben we niet met het oordeel van een mens te doen, maar van God de HERE Zelf. Mensen kunnen zich vergissen. Zij kunnen de toestanden zwarter of witter voorstellen dan ze in werkelijkheid zijn. Dat doet de HERE niet. Zijn oordeel is naar waarheid.

Wat zegt de Schrift nu van de mensen, zoals ze door de zonde geworden zijn? Wel, er staat geschreven : „Niemand is rechtvaardig, ook niet één; er is niemand, die verstandig is, niemand die God ernstig zoekt; allen zijn zij afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die doet wat goed is, zelfs niet één”.

Deze woorden komen ongeveer zo voor in Psalm 14 en in Psalm 53. Daar wordt het leven der dwazen getekend. De dwazen : dat zijn de goddelozen. De HERE heeft uit de hemel neergezien op alle mensenkinderen om te zien of er iemand verstandig was, die God zocht. Maar Hij heeft gezien, dat ze Hem allen de rug hebben toegekeerd. Er was niet één, die in de rechte verhouding tot Hem stond. Niemand was uit zichzelf zo wijs om de HERE te zoeken. Allen waren als dwalende schapen, die hun Herder hadden verloren. Niemand deed wat de HERE behaagde. Heel de mensenwereld was een verdorven massa geworden.

Men heeft gevraagd of dit nu niet wat overdreven was. Er is in Psalm 14 toch ook sprake van het „geslacht der rechtvaardigen”. Hoe kan de psalmist dan zeggen, dat er niet één rechtvaardig is? Daarop moet het antwoord luiden : Dat geslacht der rechtvaardigen is er door Gods genade. Dat hebben die rechtvaardigen niet aan zichzelf te danken. Maar in en uit en van zichzelf is er niemand rechtvaardig voor God.

Een andere tegenwerping zou kunnen zijn, dat Paulus hier toch wel generaliseert. D.w.z. : Wat in de psalm in een bepaalde tijd gezegd wordt en van sommigen mensen geldt, wordt hier zo maar toegepast op alle tijden en op alle mensen. Maar daarop moet geantwoord worden, dat de mensen door alle eeuwen heen in de grond der zaak niet veranderen. Er is verandering op velerlei gebied. We mogen ook wel zeggen : vooruitgang in vele opzichten. We wonen niet meer in tenten, maar in geriefelijke huizen. We reizen niet meer te voet, maar in trein of vliegtuig. De soldaten vechten niet met een knots, maar met wapens, die meer uitwerking hebben dan duizend knotsen in één hand. Vroeger was het een schokkende gebeurtenis als een stad van 500 inwoners werd verwoest, heden kan in één moment een stad van 500.000 inwoners worden weggevaagd. Als David in onze tijd kon opstaan zou hij waarschijnlijk van alle veranderingen zo schrikken, dat hij van angst wel onder de grond zou willen kruipen. Maar wat er ook veranderd mag zijn, het hart van de mens is niet veranderd. Dat is nog boos en schuldig. En nog moeten we erkennen :

„Wil uwen knecht, door schuld verslagen,
O HEER, niet voor uw vierschaar dagen.
Want niemand zal in dat gericht,
Daar zelfs zijn hart hem aan moet klagen,
Rechtvaardig zijn voor Uw gezicht.”

In de verzen 10—12 is de algemeenheid der zonde getekend. In de volgende verzen schildert Paulus in woorden der Schrift de verschrikkelijkheid der zonde : „Hun keel is een open graf, met hun tong plegen zij bedrog, addervergif is onder hun lippen; hun mond is van vloek en bitterheid vol”.

Het gaat hier vooral over de zonden van de tong en van het woord. Als het hart niet op God gericht is openbaart zich dat in de

UIT DE INHOUD:

<i>Van de verdorvenheid der mensen</i>	H. J. J.
<i>Leiding (II)</i>	C. V.
<i>De wijsbegeerte der wetsidee 1930-1935 (Fundamentele vragen XXIII)</i>	J. Stw.
<i>Open brief aan Ds P. N. Kruyswijk (II slot)</i>	C. P. P.
<i>Americana (VIII)</i>	J. M.
<i>Boekbespreking</i>	C. S.
<i>Persschouw</i>	
<i>Van hier en ginds</i>	
<i>Aankondigingen</i>	
<i>Kerknieuws</i>	

woorden, die men spreekt. De Here Jezus heeft daarvan gezegd: „Een goed mens brengt uit de goede schat zijns harten het goede voort en een slecht mens brengt uit de boze schat het slechte voort. Want waar het hart vol van is, daarvan spreekt de mond”. Luk. 6 : 45. En tot de Farizeeën zeide Hij : „Gij addereengebroudsels, hoe kunt gij goede dingen spreken daar gij boos zijt? Want uit de overvloed des harten spreekt de mond”. Matth. 12 : 34.

Als de Schrift hier spreekt van keel en tong en lippen, dan worden deze genoemd als de organen of instrumenten, waardoor de woorden worden voortgebracht. Woorden zijn bedriegelijk of venijnig, ze kunnen wonden, doden, ze kunnen dienen als zwaard of dolk. Ze dienen, als ze voortkomen uit een slecht hart, om te verbitteren en te vervloeken. Jacobus zegt daarvan : De tong is een vuur, een wereld van ongerechtigheid... Ze besmet heel het lichaam en steekt het leven in brand en wordt zelf ontstoken uit de hel. Wilde dieren kan de mens temmen, maar de tong kan hij niet beteugelen. Zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk venijn.

In onze tekst wordt de keel vergeleken met een „open graf”. De verklaarders zijn nogal verschillend in hun uitleg. De één denkt aan de kwalijke reuk, die een open graf, vooral in het Oosten, verspreidde. Dan zou de bedoeling zijn : Slechte woorden verpesten de samenleving. Een ander zegt : De goddelozen spreken woorden waaruit blijkt, dat ze de rechtvaardigen wel willen opeten. Ze zouden hen wel levend willen verslinden, zoals het graf het leven verslindt! Een derde denkt aan een open graf, waarin men in het donker gemakkelijk kan vallen. Er zal over de verklaring wel altijd verschil blijven. In elk geval is een open graf een naar ding, dat doet denken aan dood en verderf. Zo kunnen woorden, die uit een goddeloos hart voortkomen, dood en verderf zaaien. Er zijn woorden die kwalijk reuk. Er zijn boeken die „stinken”. De wereld is er vol van.

Niet alleen in slechte woorden openbaart zich het boze hart, maar ook in boze daden. Jesaja 59 : 7 v. wordt door de apostel aangehaald : „Snel zijn hun voeten om bloed te vergieten, vernieling en ellende is op hun wegen, en de weg des vredes kennen zij niet”. Keel en mond en lippen doen ons denken aan de woorden die worden gesproken. Voeten en wegen zijn in de Schrift aanduidingen voor de handelingen der mensen. Welnu, de wereld is vol van doodslag. In de letterlijke en overdrachtelijke zin van het woord. De mensen verzuren elkaar het leven. De ene

mens is een wolf voor de ander. Het ene volk verdraagt het andere niet, de ene stand houdt geen vrede met de andere stand. De mensen vernielen elkanders levensgeluk en doen elkaar moeite en verdriet aan. En de goddelozen kunnen de slaap niet vatten als ze geen kwaad hebben uitgehaald.

Tenslotte wijst de apostel met een woord uit Psalm 36 : 2 de bron van alle ellende aan: „De vreeze Gods staat hun niet voor ogen”. Ze vrezen God niet en daarom ontzien ze geen mens. Ze zijn niet bang voor Gods toorn en daarom „kennen zij de weg des vredes niet”. D.w.z. zij moeten van de weg des vredes niets hebben, ze willen van de weg des vredes niets weten. Ze houden er niet van om anderen tot heil en zegen te zijn. Wie God niet vreest, omdat hij God niet liefheeft, heeft ook de naaste niet lief. Hoe kan het goed gaan in een wereld, die met God heeft afgerekend? Want hoeveel afgoden er ook worden vereerd, de God en Vader van onze Here Jezus Christus kent de wereld van heden niet. Evenmin als in de dagen van de apostel.

* * *

Heeft Paulus deze woorden in een pessimistische bui neergeschreven? Zoals wij soms ook in een mistroostig ogenblik zeggen: „Het is overal een rommeltje, zowel in de wereld als in de Kerk”. Oordeelt hij niet wat zwartgallig over de mensenwereld? Valt het niet een beetje mee?

Neen, het valt niet mee. Zeker, Paulus heeft ook gesproken over de „werken der wet”, die soms door de heidenen worden gedaan. Er waren ook nog wel goede dingen

onder heidenen en Joden. Maar dat was om zo te zeggen bijkomstig. Die goede dingen waren te vergelijken met kleine oasen in de woestijn. Maar Jood en heiden, de godsdienstige en de ongodsdienstige mens, ook de christen „van nature” is zo als de Schrift ons hier beschrijft. De Catechismus heeft wel gelijk als hij zegt: „Maar zijn wij zo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad? Ja, tenzij wij door de Geest Gods wedergeboren worden”.

Er zijn allerlei remmen, die het uitbreken van het kwaad uit het boze hart tegengaan. Maar het hart is boos en als we onze natuur volgen dan spuwen onze woorden gif en dan verbreiden we vernieling en ellende. Er is in het Noorden een spreekwoord, dat luidt: „Hij is wel een goeie man. Maar hebt ge wel eens een erfenis met hem gedeeld?” Daar zit wel wat in. Als het eigen belang op de propven komt, als het gaat om meer of minder hebben dan een ander, dan komt naar voren wat er in het hart leeft.

Als ik me niet vergis gebruikte Kuypers eens het beeld van een boot vol passagiers. Die zijn onder normale omstandigheden o zo aardig voor elkaar. Wie niet beter wist zou zeggen: Allemaal aardige, beste, brave mensen. Maar, o wee, als de nood aan de man komt bij het dreigen van een ramp. Dan vecht ieder voor z'n leven ten koste van dat van anderen. Zo zijn we allen door de zonde geworden. We moeten maar nooit iets van ons zelf verwachten, maar alles enig en alleen van de genade van onze Here Jezus Christus.

H. J. JAGER.

LEIDING

II

4. „Leiding” — het grote kwaad

In het voorafgaande hebben we, met enkele ruwe lijnen, het beeld van de „leiding”, geschetst zoals die thans overal in de westerse wereld wordt gepredikt en verwerkt.

In feite is deze leiding-ideologie evenwel al zo oud als de zondige mensheid. Want onuitroeibaar leeft in het mensenhart de drang naar invloed, macht, heerschappij, het zich willen laten gelden over velen, ja, over allen. Die begeerte naar macht leeft inderdaad in het „natuurlijke” mensenhart. En die macht neemt enorme afmetingen aan als ze een persoon of groep personen toevalt, die door gaven, positie, afkomst, situatie, omstandigheden in de gelegenheid wordt gesteld ze over miljoenen te laten gelden. Als men die macht dan voorstelt als uitdrukking, belichaming, exponent, van het beste van wat in het volk, de massa, zelf leeft; als het gelukt de grote massa te suggereren, dat zij in de „leiders” zelf denkt, wil, handelt en tot glorie en rijkdom komt, dan wordt die macht van zelf „leiding”. Een „leiding” die dikwijls met vreugde wordt aanvaard en erkend. Een leiding, die gerealiseerd wordt door een leider of een leidende groep, een élite.

In de geschiedenis treedt deze „leiding” in allerlei vorm en gestalte op. Soms in religieuze persoonlijkheden. Men denke aan de vele priesterheerschappijen, welke er in de loop der eeuwen, ook in de christelijke kerk zijn opgetreden. Ook politieke figuren traden als „leider” op. Wij kennen een Caesar, een Mussolini, een Hitler, een Stalin. Plato voerde een pleidooi voor het leiderschap van de filosofen. Later, in de tijd van de Aufklärung en het positivisme wilde men de „leiding” over de volken toevertrouwen aan de groten in de wereld der (exacte) wetenschappen. En thans leven we in de tijd, waarin de organisatorische élite als „leider” fungeert. We leven immers in de tijd van de organocratie. Van een alomvattende, door wetenschap, techniek en „planning” mogelijk gemaakte en doorgevoerde organisatie.

Welnu, deze organocratie impliceert, roept als van zelf op, de élite, die de totalitaire organisatie van het menselijke leven uitdenkt, verwerkt en beheert. Zonder die élite is ze eenvoudig niet mogelijk. Maar hoe groot de variatie in die concrete leiding is,

zowel wat de personen van de „leiders” als de aard en de omvang van die „leiding” betreft, steeds gold en geldt als grondregel van de leidings-ideologie wat Werner Sombart eenmaal aldus omschreef: **daz einige, wenige führen, die grosze Masse geführt wird.**

Het is heel goed mogelijk, dat iemand zich in verband met deze gang van zaken afvraagt hoe het mogelijk is, dat grote massa's, ja, zelfs gehele volken zo'n „leider” of „leiding” niet alleen dulden en aanvaarden, maar veelal zelfs bejubelen en slaafs volgen.

Voor wie de mens kent is deze gang van zaken evenwel in het minst niet bevreemdend.

Vooreerst was er dikwijls allerlei nood, zorg, angst, die gretig ieder als „leider” deed begroeten van wie men hoopte, dat hij redding, rust, zekerheid brengen zou.

Voorts treedt iedere „leider” op met de toezegging, dat hij zijn volgelingen naar het beloofde land zal leiden. En die hunkering naar rijkdom, weelde, geluk is een machtige factor in het menselijke leven. Wie daarvan handig gebruik weet te maken, heeft op mensen een groot vermogen.

Daarbij komt, dat de kleine mens zich graag groot wil maken door zich aan een grote vast te klampen, zich met hem te identificeren, om dan met hem omhoog te komen en groot te zijn. Wanneer de mensen zich niet zelf — door eigen kracht, — invloed, rijkdom, eer en macht kunnen verschaffen, geven zij zich gemakkelijk, dikwijls zelfs met onbegrijpelijke zelfnegatie en serviliteit, over aan de man of de mannen in wier glans zij zich koesteren. Men vindt dit verschijnsel in het vulgaire supporterdom van een voetbalclub; in het epigonisme van allerlei soort en vorm; in het fanatisme voor „de” partij en zo ook in de totale overgave aan de „leider” of de „leiding” van het volk of de gemeenschap.

Ten slotte en vooral moet in dit verband gewezen worden op de onuitroeibare neiging van het mensenhart om zich in religieuze zelfovergave over te geven aan één, aan wie het 't ganse vertrouwen des harten schenkt en van wie men nu alles verwacht. Het hart van een mens is onrustig in hem, totdat het rust vindt in God. Maar vindt het God niet, dan vervalt het aan een afgod. En die was en is vaak de „leider”, de „van God gegeven leider”. De mensen willen nu eenmaal iemand hun „heer of meester” noemen! Ze kunnen het niet laten.

5. Niet „leiding”, maar ambt

Wat zullen we nu tegenover deze leiding-ideologie, deze door „leiders” gehypnotiseerde mensheid, zeggen en doen?

Vóór alles dienen we te luisteren naar en te geloven in wat de Schrift ons zegt omtrent Jezus Christus als de grote, de enige **Ambtsdrager-in-de-volle-zin-van-het-woord**. En omtrent de ambtelijke taak, tot welke de mensen door God in Christus overal en altijd worden geroepen.

Ambt — dat is dit, dat God permanent roept tot een bepaalde taak en dan ook permanent de macht, de bevoegdheid en de middelen geeft, welke voor de vervulling van die taak nodig zijn.

De volheid van het ambt ontving onze Heiland. En dan wel als de middelaar Gods en der mensen, de **mens** Jezus Christus.

God heeft geen ambt: Hij roept daartoe. Hij geeft het. Hij belást daarmee.

Aan Jezus Christus werd nu niet minder opgedragen dan het leiden, het tot voleinding brengen van het ganse proces der wereld-historie, dat geconcentreerd is in de vergadering van de kerk. Hij is de bouwder van de nieuwe wereld. Hij is het hoofd, de leider-in-de-volle-zin van de nieuwe mensheid. Hij ontving de opdracht daartoe van zijn Vader. En Hij volbrengt die in volkomenheid.

Door zijn lijden en sterven verwierf Hij het recht daartoe. Sinds de opstanding is Hij bezig met de verwerkliking daarvan. Van zijn Vader ontving Hij het bestek daarvoor. En naar dat bestek, het boek met de zeven zegels dat Hij alleen openen mocht en kon, leidt Hij allen en alles wat er in deze wereld, ja, in heel het heelal is. Hij is de volstreckte Beheersers van alle machten in hemel en op aarde. De overste Leidsman van al het geschapene. Hij máákt alles wat geschiedt. Heel het gebeuren in kerk en wereld is de realisatie, de kristallisatie van zijn geweldige, hemel en aarde omvattende, **ambtelijke** arbeid. En Hij zal daarmee voortgaan, totdat Hij een geheel nieuwe wereld en een geheel nieuwe mensheid aan zijn God en Vader kan overgeven.

Maar in dat ambtelijke werk betreft Jezus Christus nu **alle** mensen. Of ze het weten of niet, willen of niet. Allen worden door Hem geroepen tot ambtelijke dienst. Allen zijn, krachtens de **roeping** die tot hen uitgaat, ambtsdragers.

Neen, ze worden niet geroepen tot ambtsdragers **naást** Christus. Maar wel tot ambtsdragers **in** Christus. Christus maakt van de mensen geen christussen, maar alleen christenen. D.w.z.: gelovend in Hem krijgen zij deel, aandeel, in Christus' ambtelijke roeping en dienst. Ze worden dan en zo **zijner** zalving deelachtig.

Want nog eens: er is maar één **Ambtsdrager-in-de-volle-zin-van-het-woord**. Dat is en blijft onze Heer Jezus Christus. De mensen worden geroepen om in gemeenschap met, in afhankelijkheid van, in gehoorzaamheid aan Christus, en door zijn Geest en kracht, ambtelijke arbeid, ambtelijke dienst te verrichten, overal waar Christus hen roept en gedurende de ganse tijd van hun leven.

En door deze ambtelijke roeping en ambtelijke dienst der mensen volbrengt Christus zijn éne, ambtelijke opdracht. Alle getrouwe, gelovige, ambtelijke arbeid der mensen is uit Hem en dóór Hem. Ze is vrucht van het werk van zijn Geest. En wie Hem niet erkennen worden, ondanks hen zelf, ondanks hun ongehoorzaamheid en opstandigheid, toch instrumenten in het éne, wereldomvattende, ambtelijke werk van de Heiland.

De ambtelijke arbeid waartoe alle mensen door Christus geroepen worden, maar die alleen „in Christus” getrouw kan worden volbracht, is zeer veelvormig en veelkleurig.

De mensen ontvangen de roeping, de opdracht daartoe in hun leven soms „als van-zelf”.

Als een man trouwt ontvangt hij het ambt van echtgenoot. Krijgt hij kinderen dan komt het ambt van vader daarbij. Bouwt hij een zaak op, dan komt „van-zelf” tot hem de ambtelijke roeping om die zaak in ambtelijke trouw te leiden. Treedt iemand ergens in dienst, dan is die dienstbetrekking ipso facto de concrete gestalte van een ambtelijke opdracht. Ambtelijke roeping ontvangt men ook „als van-zelf” door het lid zijn van een volk, het onderdaan zijn van een overheid, het komen tot wetenschappelijke kennis en arbeid, het ontvangen van artistiek vermo-

gen. Maar tot het ambt van gemeenteraads-lid, minister, vorst, onderwijzer, hoogleraar, ouderling, predikant wordt men speciaal geroepen.

Hoe dit evenwel ook zij: tot ambtelijke dienst worden allen geroepen! Alle menselijke arbeid is naar zijn door God daaraan verleende typische aard altijd ambtelijke arbeid. De menselijke arbeid is en blijft altijd bepaald, gekwalificeerd door de ambtelijke opdracht, de ambtelijke structuur. Ook als het ambt wordt veracht en tegen de ambtelijke opdracht wordt gezondigd! Menselijke arbeid is in concreto altijd ambtsvervulling of ambtsverkrachting.

Wat nu bij deze veelkleurige ambtelijke arbeid sterk op de voorgrond staat is dit, dat ze zorgvuldig is **omgrensd**.

Wie echtgenoot en vader is, is dat alleen ten opzichte van eigen vrouw en kinderen. Een directeur van een zaak heeft als zodanig alleen in eigen bedrijf ambtelijke bevoegdheid. De ambtelijke taak van de overheid wordt scherp omlijnd door het oefenen van recht op het publieke terrein. Predikanten, ouderlingen en diakenen hebben als zodanig alleen ambtelijke bevoegdheid over de gemeente, welke aan hun zorgen is toevertrouwd. En dan uitsluitend die ambtelijke bevoegdheid, welke bestaat in en beperkt wordt door de bediening van woord, sacramenten en het oefenen van barmhartigheid tot opbouw der gemeente. Een kerk staat of valt als kerk van Christus met de gelovige eerbiediging van de grenzen van haar door haar ambtsdragers te volbrengen taak.

Het is voor allerlei organisatie en verband een eerste levensseis de grenzen van haar bevoegdheden zo scherp mogelijk af te tekenen en te eerbiedigen.

Zeker, ik weet het: het zorgvuldig bepalen van de grenzen der ambtelijke bevoegdheden in concrete situaties is altijd een uiterst moeilijke en delicate aangelegenheid.

De gevaren van machtsoverschrijding en vlucht uit de verantwoordelijkheid zijn altijd acuut. De studie omtrent en de worsteling in allerlei levensverband concentreert zich dan ook voor een groot deel dáárop. Maar hoe dat ook zij: het erkennen van die grens is een éérste eis van een christelijk, een gelovig leven, van een christelijke en gelovige activiteit in alle mogelijk levensverband. En het apostolisch vermaan om zich niet met eens anders doen te bemoeien, om niet als bemoeial op te treden, heeft speciaal en juist ten aanzien van de ambtelijke dienst haar directe en permanente actualiteit.⁴⁾

Dit geheel nu van veelkleurige, scherp van elkaar onderscheiden, ambtelijke opdrachten en bevoegdheden vormt de machtige tegeninstantie, de principiële tegenhanger van en afweer tegen de zoeven geschetste leidings- en leidersconstructie. Want de Schriftuurlijke ambtsidee wijst een cumulatie van macht, welke aan zo'n „leider” en „leiding” inhaerent zijn bij de wortel af en maakt die principiële onmogelijk. De ambtelijke structuur van alle menselijk handelen is het door God zelf opgerichte bolwerk tegen de tyrannie van de van nature altijd naar rijkdom, eer en macht jagende mens. Ook tegen die tyrannie, welke zich met de schone woorden „leiding” en „leider” siert en zich op die wijze camoufleert.

Waar het ambt geëerbiedigd wordt, kan het gebeuren dat de portier van een ministerie bij Zijne Excellentie als ouderling op huisbezoek komt, onderzoek doet naar het Geestelijk karakter van diens leven en hem zo nodig vermaant en bestraft. En precies hetzelfde kan gevraagd worden van en gedaan door een arbeider ten opzichte van de directeur van de fabriek waarin hij werkt.

Maar ook op nog andere wijze vormt de ambtsidee, de ambtelijke norm, en het getrouwe ambtelijke handelen, een barricade tegen de „leiding” en de „leider” in de zoeven geschetste zin. Want het ambtelijk optreden, het uitoefenen van ambtelijke macht is, als dat geschiedt naar Gods wil, een uitoefenen

⁴⁾ Het woord allotriopiskopos dat in het N. T. alleen in 1 Petr. 4 : 15 voorkomt is in dit verband zeer belangrijk. De N. V. geeft het weer met „bemoeial”. Greijdanus omschrijft de betekenis ervan met de woorden: het geeft aan „een toezien op, of zich bemoeien met wat van een ander is”. Luther typeert zo'n bemoeial als iemand, „der in ein fremd Amt greifet”.

van een macht, welke alleen aan God toekomt. Ze is nooit een „eigen” macht. Ze is macht van God, welke Hij via een ambtsdrager, door diens dienst onder de mensen actualiseert.

Inderdaad, waar men gelovig het ambt kent en bedient is nooit sprake, kan nooit sprake zijn van „eigen” macht. Aan het gelovige, ambtelijke bezig-zijn is volstrekt inhaerent het klare bewustzijn: ik heb hier ambtelijke roeping **krachtens de beschikking en bij de gratie Gods**. En daarom hoort bij een waarlijk ambtelijke houding, ja, is een eerste kenmerk daarvan, de bede: Heere wat wilt gij dat ik doen zal?

Ik wees er reeds op, dat de vraag naar de aard, de strekking, de omvang, de grenzen van de velerlei ambtelijke roeping het brandpunt is van de discussies, welke zich concentreren om de staat, de velerlei maatschappelijke verbanden, de kerk, het gezin enz. Deze discussies zijn in een geseculariseerde mensheid als de westerse, en een zo sterk humanistisch geïnfecteerde christenheid als die van onze dagen, uitermate moeilijk. En dan niet alleen wat het zoeken naar een goed antwoord, maar vooral wat het juist stellen van de vragen betreft.

Ik kan op de kwesties, welke daarmee samenhangen, hier niet nader ingaan. Ik moge thans alleen opmerken, dat voor het juist stellen en beantwoorden van de vraag naar wat in concreto, d.w.z. in de werkelijkheid waarin we leven, aard, omvang, grens enz. van een ambtelijke bevoegdheid is, vooreerst nodig is: een dóór en dóór kennen van het woord des HEREN; vervolgens het gron-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

dig kennen van het verband, de gemeenschap, waarin het ambt fungeert, dus van kerk, staat, bedrijf, gezin enz.; en ten slotte het daarin werkelijk, d.w.z. door God zelf, geroepen zijn tot ambtelijke dienst.

(Wordt vervolgd)

C. V.

De wijsbegeerte der wetsidee 1930-1935

Fundamentele Vragen XXIII

Na zijn dissertatie publiceerde Dooyeweerd in 1931 zijn eerste boek: de crisis der humanistische staatsleer in het licht eener calvinistische kosmologie en kennistheorie. Daarop volgt in 1935 en 1936 het bekende boekwerk in drie delen: De wijsbegeerte der wetsidee.

In 1931—1932 is Dooyeweerd rector magnificus van de Vrije Universiteit in Amsterdam. In 1932—1933 volgde Vollenhoven hem in deze functie op. Bij de overdracht op 21 september 1932 spreekt Dooyeweerd onder meer met veel waardering over de congressen van de Calvinistische Studentenbeweging die: „in constanten en serieuze arbeid de Calvinistische wetenschapsgedachte wil ontwikkelen en uitdragen”. Het congres 1932 woonde Dooyeweerd in zijn geheel bij. De wijsbegeerte der wetsidee vond in deze tijd met name via de C.S.B. ingang bij de studenten, die niet aan de V.U. studeerden.

Op de jaarvergadering van de Vereniging voor hoger onderwijs op gereformeerde grondslag, onder voorzitterschap van Waterink op 6 en 7 juli 1932 in Leiden gehouden, sprak Vollenhoven over „Taak en plaats der wijsbegeerte aan onze Universiteit”. In deze rede bestreed Vollenhoven met name het substantiebegrip: „Nu eens met de metafysica of met de evolutietheorie slechts één den kosmos immanente substantie aanvaardend, dan weer met de voorstanders van het compromis tusschen deze beide richtingen twee substanties aannemend, strijdt deze systematiek in beide gevallen met de Heilige Schrift. Deze immers kent aan God alleen de eer toe, „hypostasis” of „substantie” te zijn¹⁾. Waterink bedankte de spreker voor zijn goede woorden.

Als rector magnificus sprak Vollenhoven daarna in september 1932 een rectorale oratie uit over: De noodzakelijkheid eener christelijke logica. Het jaar daarop verscheen zijn eerste boekwerk: Het Calvinisme en de reformatie van de wijsbegeerte.

Deze laatste publicatie werd door prof. Waterink, de directe collega van Vollenhoven, in 1934 uitvoerig bestreden in: De Reformatie. Waterink bestreed in de eerste plaats de beoordeling van enkele der oudste kerkvaders door Vollenhoven. De laatste zou daarbij te kort doen „aan de betekenis van Gods gemeene gratie” (XIV p. 238). Daarbij wijst Waterink uitvoerig het Schriftgebruik door Vollenhoven af. De term souvereiniteit in eigen kring zou Vollenhoven in totaal andere zin gebruiken als Kuyper. Ook verdedigde

Waterink tegenover Vollenhoven het substantiebegrip, „het substantieel bestaan van de ziel of den geest des menschen” (p. 302; 309) en de samenstelling van de mens uit twee substanties: lichaam en ziel (p. 316). Bovendien stelde Waterink dat Christus bij de vleeswording des Woords „een onpersoonlijke menselijke natuur had aangenomen”. Christus zou één „Ik” hebben en dat is een Goddelijk „Ik” (p. 173). De heer A. Janse stelde hier tegenover dat God en mens in Christus „ongedeeld en ongescheiden, onvermengd en onveranderd” zijn. Het „Ik” duidt op deze twee, God en mens, maar dan „in de eenigheid des Persoons Jezus Christus” (p. 189). Op grond van de gereformeerde dogmatiek schuift Waterink deze bezwaren echter ter zijde.

Schilder kon zich in deze polemiek van Waterink in het geheel niet vinden, maar hij liet de publicatie ervan toe omdat hij meende dat Waterink als mederedacteur het recht tot publiceren bezat. De breuk tussen Schilder en Waterink kwam toen de laatste, evenals Hepp enige jaren eerder, de hand ging reiken aan mensen die Schilder in De Reformatie als ongereformeerd bestreed. Schilder schreef het Consortium van De Reformatie op 1 december 1934: „Het lijkt mij b.v. een onevenwichtige positie, wanneer in denzelfden tijd Prof. Waterink Prof. Vollenhoven als gevaarlijk afwijst in de pers en tegelijkertijd de Barthiaan in Nederland als Gereformeerd in ruimeren zin wordt aangediend en dat door denzelfden man”.

Vier jaar later plaatst Schilder zich wat die kwestie van een „onpersoonlijke menselijke natuur” van de Christus betreft, resoluut aan de zijde van Vollenhoven tegenover Waterink en Hepp.

In een bespreking van het Handboek voor de Dogmatiek van Honig schreef Schilder namelijk:

„Er is, men weet het, alarm geroepen tegen Prof. Vollenhoven, omdat deze bezwaar inbracht tegen den term „onpersoonlijke” menselijke natuur van Christus. Prof. Hepp heeft in zijn tegen deze collega gerichte brochure zich ernstig bezwaard getoond. En Prof. Waterink heeft, enkele weken vóórdat de generale synode van 1936 samenkwam, een „verklaring” afgelegd, welke ondergetekende in elk onderdeel zéker niet afgegeven zou hebben, en waarin stond, dat „hij zich aan het Gereformeerd belijden, dat de Zoon Gods, de Tweede eeuwige Persoon der Heilige Drieëenheid, de **onpersoonlijke** menselijke natuur heeft aangenomen, niet alleen wat het

lichaam of vlees aangaat, maar ook een ware menselijke ziel of geest, ook wetenschappelijk gebonden acht, **niet alleen zakelijk, maar ook wat de termen betreft**". Daar staat dus met zooveel woorden, dat Prof. Waterink zich ook terminologisch-wetenschappelijk gebonden acht aan de term „de onpersoonlijke menselijke natuur". Deze wetenschappelijke binding nu zou ondergeteekende, evenmin als de gereformeerde vaders, en evenmin als Prof. Vollenhoven, begeeren; omdat ze den zakelijken en terminologischen rijkdom van de ons overgeleverde belijdenis versmalt, en dus in feite, zij het ook geheel onbedoeld, tekort er aan doet. Is het nu geen bemoedigend zaadje, dat we oppikken, uit deze woorden van Prof. Honig: „wellicht verdient het overweging, om misverstand te voorkomen, den term 'onpersoonlijke menselijke natuur' te vermijden" (462). „Als we spreken van de anhypostas(i)e van de menselijke natuur van Christus, dan bedoelen we daarmee slechts, dat deze natuur **niet in een menselijken persoon bestond**", zoo zegt Prof. Honig. En gelukkig voegt hij er aanstonds aan toe, dat die term („anhypostatische") niet de eenige was, waarvan de gereformeerde dogmatiek zich bediende. Een en ander klopt precies, met wat ik, ter afwijzing van de bedenkingen, die Prof. Hepp tegen Prof. Vollenhoven ingebracht had, uit de vaders aanhaalde. Daarmee ben ik zoo blij, dat ik verder niet vraag, of de vrije weergave, die Dr van Itterzon van het gevoelen der Synopsis geeft (het gereformeerde leerboek), en die Prof. Honig vermeldt, wel juist is. Het is mij te doen om wat de vrede bevordert(!). Prof. Honig **ontkent**, dat de menselijke natuur elke persoonlijkheid gemist heeft" (Ref. XIX, 51).

Het Calvinisme en de reformatie van de wijsbegeerte is de belangrijkste publicatie van Vollenhoven vóór de tweede wereldoorlog geweest en tevens de meest aangevallen publicatie. Schilder citeerde het boek in: Wat is de hemel? p. 289, ter ondersteuning van zijn kritiek op de leer van de gemene gratie, maar de kritiek van Vollenhoven is een andere dan die van Schilder. In 1937 grijpt Schilder nogmaals naar dit boek om de aanvallen van Hepp en H. H. Kuyper op dit werk van Vollenhoven af te slaan. Verdere gegevens over de bestudering van het werk van Vollenhoven door Schilder zijn schaars. In 1930 vroeg Schilder uit Erlangen aan de bibliotheek van de V.U. om de dissertatie van Vollenhoven, die in de duitse bibliotheken niet verkrijgbaar was. Hij recenseerde „De noodzakelijkheid eener christelijke logica". Maar verder lezen we in zijn brieven alleen maar de herhaalde erkenning dat hij de gedachtengang van Vollenhoven slecht kent en dat hij geen tijd heeft om meer te weten van wat Vollenhoven wil.

Op 3 oktober 1933 werd Het Calvinisme en de reformatie van de wijsbegeerte reeds door prof. dr. J. Ridderbos in een hoofdartikel van De Standaard aanbevolen: „Inzonderheid tweeërlei doet hierbij weldadig aan. Eenerzijds de groote beslistheid, waarmee de auteur de gedachten der Heilige Schrift ook op het terrein der wijsbegeerte als normatief laat gelden; men kan ook zeggen: de vrome zin, waarmee hij eerbiedig luistert naar wat God in Zijn heilig Woord ook tot den wijsgeer spreekt. En anderzijds de — door een niet geringe denkracht begeleide — geestdrift, waarmee de auteur, van deze Schriftuurlijke beginselen uit, en een eigen systeem tracht op te bouwen en de geschiedenis der wijsbegeerte in het rechte licht zoekt te plaatsen".

Naast deze recensie is die van prof. dr. H. H. Kuyper in De Heraut van 18 februari 1934 van belang. In deze recensie worden twee kleine bezwaren genoemd naast zeer veel waardering. Kuyper schreef letterlijk: „Maar er is meer dan dit tot lof van dezen arbeid te zeggen. Al zal ik, gedachtig aan het: schoenmaker houd U bij Uw leest, me niet veroorloven een critische beoordeeling van deze filosofische studie te geven, toch mag ik wel tot aanbeveling van dit studiewerk aan onze lezers er op wijzen, hoe beslist Prof. Vollenhoven in het eerste systematische deel de Schriftuurlijke en de on-Schriftuurlijke wijsbegeerte wat haar grondmotieven betreft tegenover elkander stelt en de autoriteit van God en Zijn openbaring handhaaft".

Een recensie in De Reformatie ontbreekt, tenzij men de bestrijding door Waterink als een recensie wil opvatten. Maar later, in de strijd van Kuyper en Hepp tegen ditzelfde

boek van Vollenhoven, geeft ds C. Veenhof beide bovengenoemde recensies uitvoerig in de kolommen ervan weer (XVII p. 173).

In verband met de geschiedkundige zijde van het onderwerp, die ons thans bezighoudt, gaan we niet op de inhoud in en merken we slechts op: 1e. dat Vollenhoven in dit boek de belangrijke term **grondmotief** introduceert, 2e. dat Vollenhoven in de aantekeningen naar de derde druk van Schilder's boek: Wat is de hel? verwijst.

Belangrijker is de verwijzing van Dooyeweerd naar de dissertatie van Schilder in A.R. Staatskunde van 1935. Op p. 334—374 vinden we daar het referaat dat Dooyeweerd op het 18e C.S.B. congres hield over het boek van Brunner: „Das Gebot und die Ordnungen". Brunner en Barth hebben beiden een plaats in de dialectische en in de Zwitserse theologie. Voor een breder overzicht verwees Dooyeweerd naar de dissertatie van Schilder en die van Berkouwer. Uit de noten blijkt dat Dooyeweerd het proefschrift van Schilder bestudeerde. Een synthese tussen gedachten van Schilder en Dooyeweerd vinden we duidelijk in de volgende alinea:

„Waar men den **vollen en radicalen** zin van het Schriftwoord: „Het Woord is vleesch geworden" niet aanvaardde, werd de schriftuurlijke **grens** tusschen **God** en **schepsel** tot een onschriftuurlijke **scheiding** en absolute **tegenstrijdigheid** tusschen **eeuwigheid** en **tijd**. Ik moge er reeds in dit verband op wijzen, dat dit dialectische grondmotief, deze absolute breuk en tegenspraak tusschen eeuwigheid en tijd, die geen „aanknoopingspunt" tusschen beide, maar slechts een „sprong" van het een in het ander toelaat, rechtstreeks stamt uit de dialectische „existentiephilosophie" van den Deenschen wijsgeer en theoloog SÖREN KIERKEGAARD, een der groote voorlopers van de tegenwoordig weer overheerschende irrationalistische levensphilosophie, die ook op MARTIN HEIDEGGER een grooten invloed heeft geoeffend" (p. 337).

Men vergelijke dit citaat met Schilders artikel over hetzelfde boek in De Reformatie van 22 december 1933, p. 90.

Tenslotte kan aan de hand van het resumé van de novemberlezingen die Vollenhoven in 1934 te Groningen over het Calvinisme hield, worden opgemaakt hoe Vollenhoven toen de ontwikkeling van de reformatie beoordeelde. In verband met het vraagstuk van de gemene gratie merkte Vollenhoven in die tijd reeds op: „De genade Gods staat niet tegenover de natuur, ook niet tegenover zonde (zoals Schilder toen nog stelde — J. Stw.), maar tegenover Zijn toorn. Beide, genade en toorn, hebben betrekking niet op „terreinen", maar op heel het leven van groter en kleiner deelen van het menselijk geslacht".

Van de door Calvijn onopgeloste problemen noemt Vollenhoven:

1. De factische veelheid der kerkelijke instituten.
2. De omschrijving van de taak der overheid.
3. De verhouding tussen staat en kerkelijke instituten.
4. De verhouding van kerkelijk instituut en onderwijs.
5. De verheldering der wijsgeerige terminologie (wet en subject, hart en leven, subject en object, wetskring en levensverhand, niet- en wel-wetenschappelijke kennis."

Aan deze opsomming voegt Vollenhoven de opmerking toe: „Terwijl de eerste vier vraagstukken reeds vroeger tot oplossing kwamen (Marnix van St. Aldegonde, Willem van Oranje, Dr. Kuyper) vergt het 5e nog de volle aandacht van wel meer dan één generatie". Dit laatste lijkt ons te optimistisch want de vraagstukken 1, 2 en 4 zijn ook thans nog lang niet afgedaan.

J. STELLINGWERFF.

¹⁾ Zie: Jaarboek 1933 van de V.U., p. 36. De gehele rede werd opgenomen in A.R. Staatskunde 1932, p. 395—411.

Open brief aan Do P. N. Kruijswijk

II (Slot)

Geen mens geschorst om de leer?

Ter vergadering, waar U zulks openlijk beweerde, ds Kruijswijk, is U terstond voorgelaten de schorsing van 4 ambtsdragers te Baarn, 4 sept. '45. Letterlijk staat in het besluit van de kerkeraden van Baarn en Soestdijk te lezen: „... besluiten op grond van art. 79 en 80 k.o. (valse leer of ketterij) de broeders voor de tijd van 3 maanden te schorsen".

Ik herinner U voorts aan de schorsing van **br. Elzinga** door de kerkeraden van Oenkerk en Suawoude, 28 juli '45, en wel, zoals al weer letterlijk staat in het besluit: „en wel op grond van valse leer en openbare scheurmaking in de kerk des Heren, (art. 80 k.o.)".

Ik vestig verder Uw aandacht op de schorsing van **ds Veltman** van Den Bosch die op 15 oct. '45 is geschorst door de kerkeraden van Den Bosch en Tilburg, als volgt:

„Vast stellende, dat ds H. Veltman zich niet wil conformeren aan de leeruitspraken der Generale Synodes van 1905, 1942, en 1943 inzake het verbond der genade en hij blijkens de door hem afgelegde verklaringen niet de daaruit voortvloeiende schorsingen en afzettingen de facto wil aanvaarden,

overwegende, dat hij zich alzo schuldig maakt aan het leren van valse leer en het bedrijven van openbare scheurmaking,

besluit hem op grond van art. 79 en 80 k.o. te schorsen..."

Ik mag U iets citeren uit het vonnis, dat de huidige **prof. Jager** trof, als pred. van Voorthuizen, vanwege de kerkeraad van Voorthuizen en die van Barneveld, op 30 oct. '46:

„Overwegende, dat dr H. J. Jager sinds geruime tijd de leer onzer kerken betreffende het zaad des verbonds, zoals deze laatstelijk is geformuleerd op de buitengewone generale synode van 1946, alsmede de daarmee verband houdende schorsingen in zijn ambtelijke bediening bestrijdt,

dat hij na veelvuldig herhaalde samen-

sprekingen met de kerkeraad en na samenspreking met de classis, en daarna met een door deze benoemde commissie, alsook met deputaten van de buitengewone synode van 1946 en met een commissie van laatstgenoemde synode, daarin volhardt en ook thans na samenspreking met bovengenoemde kerkeraden en deputaten der generale synode met grote beslistheid verklaart met deze bestrijding door te zullen gaan,

constateren, dat hij door deze houding... in verzet is gekomen tegen de kerkeraad en ernstig inbreuk heeft gemaakt op het kerkverband, en zich zodoende schuldig heeft gemaakt aan de zonde van openbare scheurmaking..."

Misschien vindt U dit een schorsing vanwege de orde en niet om de leer. Maar dat ligt dan aan een wondere kronkel in dit vonnis zelf. Want men begon toch te constateren, dat dr Jager in strijd kwam met de léér. Maar men eindigde met te zeggen, dat hij in verzet kwam tegen de kerkeraad en inbreuk maakte op het kerkverband, en waardoor? doordat hij die léér niet kon aanvaarden. Dan had men toch moeten schorsen om de léér? Dan heeft men toch ook metterdaad geschorst om de léér? Al zégt men: om de orde? Zulk zeggen is dan niet waarachtig. Men wekt de indruk onder de mensen, als men zegt: er is geen mens om de leer lastig gevallen... alsof men met een stelletje raddraaiers en opstokers te doen gehad heeft! Verstaat U niets van de CONCIENTIENOOD van die bezwaard predikanten en ouderlingen, ds Kruijswijk, als ze zich MOESTEN conformeren en ze KONDEN niet, ze MOCHTEN niet, om de wil van Hem, Die ons allen oordeelt? Waarom dan dat bagatelliseren van die nood? Waarom dan die voorstelling van zaken, alsof niemand om de leer is lastig gevallen, wat eenvoudig ten hemel schreiend onjuist is?

Gaat U toch eens aan **ds Meyerink**, thans te Aduard, vragen hoe hij door de classis Drachten geschorst is. In het classisbesluit werd geen art. der k.o. genoemd. Toen hij vroeg op grond van welk art. der k.o. hij

geschorst werd, kreeg hij, na lang buitenstaan en beraadslaging der vergadering ten antwoord voorgelezen: „U is geschorst op grond van het recht van leertucht, waarvan de grondslagen zijn neergelegd in art. 79 en 80 k.o.". Op zijn vraag, of hij nu volgens art. 79 en 80 geschorst was, ja of neen, wenste de classis geen nadere verklaring te geven. Op zijn verzoek om schriftelijk te mogen ontvangen wat de praeses had voorgelezen, werd afwijzend geantwoord. Tenslotte stond men hem dan toe het zelf uit de mond van de praeses te mogen opschrijven. Op de e.v. kerkeradsvergadering te Drogeham (waar ds M. predikant was) vroeg iemand aan de consulent, op grond waarvan ds M. nu eigenlijk geschorst was. Hij kreeg ten antwoord: de feitelijke grond was valse leer of ketterij, omdat hij andere leer verkondigde dan de vervangingsformule.

Niemand geschorst om de leer? En dat zegt U, ds Kruyswijk, die praeses zijt van de synode uwer kerken! Dat zegt U, die indertijd zitting had in een commissie, die van de synode van Den Haag de opdracht had van alle kerkeraden, die geschorst hadden, de stukken op te vragen en ernstig op procedurefouten te onderzoeken? U hebt ter vergadering van 20 juni in Haarlem publiek gezegd dat er geen fouten gevonden zijn, dat niemand ten onrechte geschorst is, en dat niemand om de leer geschorst is. En U kon het weten....

Tenslotte:

Samenspreking

Kunt U nu begrijpen, ds Kruyswijk, dat er onzerzijds niet gedacht wordt aan een **samenspreking**, zonder voorafgaande schriftelijke situatietekening?

U acht dit de weg tot hereniging: samenspreking, op basis van de Drie Formulieren van Enigheid, en biddend! U hebt gezegd: deze basis hebben we toch gemeen. Onze kerken hebben die, Uw kerken hebben die, dan moeten we toch naar elkaar toe, dan moeten we elkaar toch zoeken en vinden: twee kerkengroepen met dezelfde belijdenis nota bene! Zo sprak U.

Ds Kruyswijk, ik wil U niet beledigen, maar anderszins toch eerlijk zeggen, dat deze redenering me ontzaglijk **naïef** in de oren klinkt.

Alsof er tussen ons en u geen schorsingen en afzettingen liggen!!

Die liggen er niet tussen ons en de chr. geref. broeders. En ook niet tussen u en de chr. geref. broeders. Tot hen kunnen we dus zeggen: we hebben dezelfde belijdenis, we moeten dus met elkaar praten over vereniging. Maar tussen ons en U ligt de zaak toch heel anders! Uw kerken hebben aan de aloude belijdenis toegevoegd een aantal leeruitspraken, met confessioneel gezag bekleed, en met leertucht gehandhaafd. DAT ligt er nu tussen. Nu kunt U toch maar niet doodleuk zeggen: hè, daar ontdek ik in Nederland een kerk met nota bene dezelfde belijdenis als wij; we moeten met die mensen nodig eens gaan praten over vereniging. Alsof U ons niet kende! U meende ons zó goed te kennen in 1944 e.v. jaren, dat U ons als ambtsdragers in Uw kerken niet meer wilde erkennen. En dat U zeide: uw leer is schadelijk voor de kerk, Uw ambtsbediening brengt de kerk in groot gevaar. Maar wat wilt U nu dan praten over hereniging? Ziet U onder ons soms enig blijk van „bekering”? Van toenadering tot de Vervangingsformule b.v.? Of wankelt U in uw eigen overtuiging? Maar dat is moeilijk aan te nemen, gezien Uw handhaving der Vervangingsformule, waarover velen uwer leden en ambtsdragers zoveel moeite hebben en maken. Waarom dan praten over hereniging? U zegt: we hebben dezelfde belijdenis als U, en U als wij. Maar waarom dan dat tumult van 1944? Waarom dan schorsing en scheuring? Hebt U zelf te Haarlem niet gezegd: de leeruitspraken waren **geen toevoeging** aan de bestaande belijdenis, maar **nadere interpretatie** van een onderdeel ervan? Maar dan kunt U nu ten behoeve van een samenspreking, niet „even” die leeruitspraken van de belijdenis losmaken. Dan kunt U niet de **belijdenis** als **basis**, en de **leeruitspraken** als **object** van gesprek maken. Op Uw eigen standpunt separeert U dan, wat volgens uw eigen woorden één is. Het zou hetzelfde zijn, als wanneer de r.k. kerk tot ons zei: kom, laten we gaan samenspreken, op basis van de 12 artikelen des geloofs, want dat is onze gemeenschappelijke

belijdenis; laten we op die basis dan gaan praten over wat ons scheidt. Wat zou U dan zeggen, ds Kruyswijk? Ik weet dat U van huis uit en in heel uw leven de controverses met Rome aan den lijve ervaren hebt. Daarom vraag ik U: wat zoudt U dan zeggen? Zoudt U niet met ons zeggen: die 12 artikelen hebben bij **Rome** hun onschriftuurlijke interpretatie gekregen en bij **ons** hun schriftuurlijke interpretatie in de heid. catechismus. En nu kunnen we in een gemeenschappelijke vergadering, om een ronde tafel, die 12 artikelen niet meer samen uitspreken, want er klinken dan maar niet wóorden uit onze monden, maar verklaringen klinken mee in onze hárten: in het r.k. hart aan de ene kant van de tafel; in het geref. hart aan de andere kant van de tafel. **Er is geen gemeenschappelijke basis**. En wie het anders zegt, gaat op klanken af en doet naïef.

Daarom was ook zo dieptreurig wat in Hilversum gebeurde, enkele weken nadat mede onder Uw leiding, ds Kruyswijk, de raad der geref. kerk met tuchtmaatregelen de leeruitspraken der synode over de DOOP handhaafde. Want wat gebeurde? Advertenties in de kranten: grote interkerkelijke samenkomst in het Sportpark! De Kerk Getuigt! Onderwerp: de **doop**! Want die doop hebben we gemeen. Sprekers: een roomse, een barthiaan, een vrijzinnige, het geheel o.l.v. een geref. predikant. Als ik me niet vergis, was U dat. Op één podium! Alsof wat die roomse en vrijzinnige, die gereformeerde en die barthiaan **getuigden over de doop** één en gemeen was! Is dit niet ontzaglijk naïef en strooit dit het volk geen zand in de ogen?

Wij hebben ons bereid verklaard tot samenspreking, ds Kruyswijk, zodra maar een wolkje als eens mans hand van wijziging in de situatie merkbaar zou zijn en daarom hebben we als voorwaarde gesteld: eerst schriftelijke situatietekening. Waarom verzweeg U dat voor Uw gehoor? Waarom moest weer den volke kond gedaan worden: de vrijgemaakten willen van geen samenspreking weten? Och, ik wilde zo graag, dat U na al het bovenstaande eens inzag, dat de situatie voor ons helemaal niet helder is. Ik herhaal maar enkele vragen: ging het nu om de doop of om de kerk? Ging het nu om de leer of om de orde? Waarom kan vandaag in uw kerken alles en kon er in 1944 e.v. jaren niets? Waarom praat U nu met uw bezwaarden al 12 jaar en kon in 1944 het eind van de oorlog niet worden afgewacht? Waarom wilt U nu weer samenspreken met mensen, die U 12 jaar geleden de deur wees? Waarom heten de leeruitspraken eerst een stuk van de belijdenis, en kunnen ze in een samenspreking weer van die belijdenis geabstraheerd worden?

Begrijpt U een beetje, ds Kruyswijk, dat het geen onwil is, als we zeggen: de situatie is ons verre van duidelijk, en zo wagen we ons niet aan een samenspreking, die de ver-

warring en verwijdering alleen maar groter kan maken, als de **praealabele** vragen niet éérst worden opgehelderd. We moeten weten wat we aan elkaar hebben. De Here wil ook, dat alle dingen eerlijk en met orde geschieden. Het gaat maar niet om een mensenzaakje. Het gaat om de **heiligheid van het Huis des Heren**. En om de **waarachtigheid**, in het verkeer der kinderen Gods.

Hoe ernstig hebt U zelf daarop gewezen en daarvoor gewaarschuwd op de laatste bladzijden van Uw boek over „De Woonstede Gods”, waar U schrijft over de zonde van Nadab en Abihu.

„In allerlei christelijke vereniging, in kerkeraden en andere kerkelijke vergaderingen, is de benadering tot God, het branden van het wierookvat. Maar wij doorleven dat niet te allen tijde. Zo vaak dat niet uit de gemeenschap met Jezus opkomt, is het geoordeeld”.

Mag ik daarbij voegen: en zo vaak daarin niet is de klare situatie door het klare Woord Gods, is dat geoordeeld; en zo vaak daarin niet is de waarachtigheid, maar de tweeërlei maatstaf, is dat geoordeeld; en zo vaak men daarin ordemaatregelen noemt, terwijl men bedoelt leertucht, of ook omgekeerd, is dat geoordeeld.

En laat ik mogen besluiten, ds Kruyswijk, met een woord van U, op dezelfde bladzij geschreven, dat ik met toepassing ook op eigen hart-en eigen kerkelijk leven, toch ook U en uw kerken op het hart moge binden:

„De ware christen zal altijd weer bezórgd zijn om te weten, hoe de Here wil dat wij tot Hem zullen naderen, en zal altijd weer zichzelf daarin beproeven of de schadelijke weg van het valse vuur ook bij hem is, in zijn zoeken en dienen van God”.

Met broedergroet,

C. P. PLOOY,

Laan van Bloemenhove 16,
Heemstede.

*) Ik gaf slechts enkele voorbeelden. En mag U wel verwijzen naar de door prof. L. Doekes en door ds. H. van Tongeren gepubliceerde vonnissen, resp. in „De Reformatie” 22e, 23e en 24e jaargang, en in het boekje „Bewaard Bevel”, 3e dr., uitg. Boersma, Enschede, p. 81 e.v.

AAN DE LEZERS VAN DE „OPEN BRIEF AAN ds P. N. KRUYSWIJK”

Ds Kruyswijk verzocht mij U mede te delen, dat hij door een reis, die duurt tot 10 september D.V. helaas verhinderd is direct op mijn brief te reageren. Niemand die dat meer spijt dan hem. Aangezien ook direct na zijn thuiskomst veel werk zal te wachten liggen, doet hij een beroep op onze welwillendheid.

Wij wensen ds Kruyswijk een goede reis en behouden thuiskomst, en wachten rustig zijn antwoord af, waarvan de toezegging ons heeft verblijd.

C. P. P.

AMERICANA

VIII

Nationaal bewustzijn

In de vorige artikelen hebben we geschreven over enkele **drijvende krachten** uit de Amerikaanse geschiedenis, welke krachten voor het verstaan van wat er in het Amerikaanse kerkelijke en geestelijke leven omgaat, moeten worden onderscheiden. Deze krachten hebben wij in ons Ve artikel als volgt opgesomd. In de eerste plaats **radicalisme** in staatkundig en kerkelijk en geestelijk opzicht, dat bij de gangmakers onder de kolonisten merendeels werd gevonden. Dat radicalisme heeft een Europese achtergrond of beter: Europese achtergronden; dikwijls van dooperse en van congregationalistische aard. Met beide termen wordt een zéer complex verschijnsel uit het Europese kerkelijke en geestelijke leven aangeduid. Op die Europese achtergronden gaan we hier niet in, zoals we reeds geschreven hebben. In de tweede plaats hebben we gewezen op de **individualistische onafhankelijkheidszin**, zoals men die bij de eerste voortrekkersgeslachten zag, de geslachten, die vooraan gingen in de langzame voortbeweging van het oosten naar het westen, van

de kusten van de Atlantische Oceaan naar de kusten van de Stille Oceaan. Pioniers-geslachten, die onder buitengemeen harde omstandigheden het geweldige continent hebben „veroverd” op de wildernis, Indianen, wouden, vlakten en bergen; die ontberingen en onnoemelijke weerstanden en noden in hun eentje of in kleine verbanden, hebben moeten doorworstelen; die geleerd hebben hun eigen weg te gaan zonder de steun van een gemeenschap die je opvangt als je mislukt, zonder de steun van een georganiseerd kerkelijk leven dat jezelf en je kinderen leidt van de wieg tot het graf.

Ten derde hebben we de **slavernij** en de strijd rondom de slavernij genoemd als een van de historische gebeurtenissen, die in het Amerikaanse kerkelijke en geestelijke leven diepe voren heeft getrokken, en ten vierde hebben we gewezen op het **Amerikaanse revivalisme** dat niet minder diep zijn stempel heeft gedrukt in het kerkelijk en geestelijk leven in de Ver. Staten. Ten laatste nu nog het steeds groeiend **nationalisme** dat vooral na de beide wereldoorlogen is toegenomen, zowel staatkundig als kerkelijk en geestelijk.

Dit nationalisme of groeiend nationaal bewustzijn, is een niet minder merkwaardig

amerikaans verschijnsel. Een verschijnsel, waarbij zich dit vooral voordoet, dat in hetzelfde Amerika, waarin een complete scheiding tussen kerk en staat is, waarin geen bevoorrechte kerk of volkskerk ooit kans heeft gekregen, de samenhang tussen staat en kerkelijk leven, en de samengang van politiek beleid en kerkelijk en geestelijk leven van de natie, inniger is dan waar ter wereld. Dit nationaal bewustzijn heeft een religieuze ondergrond in het Amerikaanse leven, is een soort religieus-nationaal bewustzijn dat zijn invloeden doet bemerken in het hele Amerikaanse cultuurleven in de zin van de „American Way of Life”. Dit is het punt dat de ons niet met name bekende schrijver in de N.R.C. van 2 en 3 december van het vorig jaar, heeft aangeroerd.¹⁾

We herinneren aan enkele belangrijke data uit de geschiedenis van de Ver. Staten. De staatkundige geschiedenis van de Ver. Staten begint eigenlijk 4 juli 1776. Toen is de door Jefferson ontworpen onafhankelijkheidsverklaring door de 13 staten van het begin, aanvaard. Die dertien wilden eerst met het woord zich vrijmaken van de engelse overheersing en daarna hebben zij met de daad betoond, dat het hun ernst was. Bij de vrede van april 1783 werd de republiek der Verenigde Staten erkend. In 1787 werd de Constitutie aanvaard, onder voorzitterschap van de beroemde George Washington. Daarbij werd de vertegenwoordiging in Congres en Senaat geregeld en de positie van de president bepaald, die zoals nog steeds gebruikelijk is, voor een periode van vier jaar gekozen werd. Zo begon de staatkundige geschiedenis met dertien staten en met als eerste president George Washington. Allengs breidde het aantal staten zich uit. Moeilijke jaren zijn doorgemaakt. Vooral gedurende de oorlog met Engeland in het begin van de vorige eeuw (1812—1815). De burgeroorlog, ontstaan tengevolge van wrijving tussen de zuidelijke en noordelijke staten (1861—1864), welke wrijvingen samenhangen met de kwestie van de slavernij, bracht weer grote moeilijkheden. In 1863 heeft Lincoln de proclamatie uitgevaardigd waarbij de slaven vrij werden verklaard. Daarna is het met de statenbond snel vooruit gegaan, economisch en financieel. De dertien staten van het begin zijn uitgegroeid tot 48 staten, die in een nauwe federatieve gemeenschap leven. De betekenis van de centrale of federatieve regering nam toe. En vooral sedert de eerste, en nog meer sedert de tweede wereldoorlog, is in de 48 staten de **ationale eenheids-gedachte** gegroeid. Men heeft ervaren, dat men een gemeenschappelijk lot heeft als Amerikaanse natie, en dat men een gemeenschappelijke taak heeft, vooral tegenover de Europese landen. Na de eerste wereldoorlog heeft men in Amerika het levend besef gekregen, dat zij, Amerikanen, Europa moesten helpen om het na de bloedende wonden van de oorlog weer op de been te helpen. Na de tweede wereldoorlog is dit besef zeer verdiept en verbreed. In Amerika heeft men gezien, dat Europa er ellendig aan toe was, en dat het zonder brede en algemene hulpverlening niet meer zou kunnen opstaan. Vroeger zag men tegen Europa op. Europa was het eerbiedwaardige stamgebied van al de Amerikaanse burgers. Zij hadden het gevoel nog maar een jong broekje te zijn in de rij der naties en grootmachten van de aarde, overvaren in de gewichtige zaken van de grote wereldpolitiek, nog niet rijp. Nu is dat veranderd.

Het minderwaardigheidsgevoel is bijna in zijn tegendeel omgeslagen en is een meerwaardigheidsgevoel geworden. Zij hebben medelijden met het oude Europa. Het kan niet meer verder zonder de hulp en steun van de Ver. Staten. Hoe zou het de gevolgen van de verwoestingen van de laatste oorlog ooit zijn te boven gekomen als de Marshall-hulp er niet geweest was? Hoe zou het arme geslagen West-Europa de Russen buiten de deur en van de kusten van de Noordzee en de Atlantische Oceaan houden, als Amerika er niet was? Adolf Keller spreekt zelfs van een „messiaans bewustzijn”. Hetzelfde wat men zag bij de Duitsers, toen die zich gingen verbeelden het „Herrenvolk”, het hoogst begaafde, meest begenadigde volk te zijn, zien we na de tweede wereldoorlog bij het Amerikaanse volk, natuurlijk mutatis mutandis. Het Amerikaanse volk heeft en beleefd dat besef op een andere wijze dan de Duitsers, maar in de grond zijn het dezelfde gedachten en gevoelens, is het

dezelfde geest die in dit volk heeft postgevat.

Deze geest staat niet buiten het kerkelijk en godsdienstig leven. Het is de geest der natie, die door het kerkelijk leven gevoed wordt en die omgekeerd het kerkelijk leven onophoudelijk beïnvloedt. Adolf Keller heeft er bovendien op gewezen dat een soort messiaans bewustzijn door de hele kerkgeschiedenis van de Ver. Staten heen aanwezig is geweest. Daarover de volgende keer.

J. MEESTER.

¹⁾ Zie de artt. 2 en 3 van deze reeks.

BOEKBESPREKING

„Er is werk aan de kerk”, door Tom Allan. Uitg. Kok N.V., Kampen.

„Er is werk aan de kerk” is de Nederlandse vertaling van een boek van een schotse dominee, Ds Tom Allan. De oorspronkelijke titel is: „The face of my parish”, letterlijk vertaald: „het gelaat van mijn parochie”.

Ds J. Bonda te Dordrecht schreef een „Ter inleiding”.

In dit boek vinden we een evangelisatiemethode beschreven, die wel vaker beproefd is, maar die nu in Schotland veel ingang vindt en ook wel in andere landen (b.v. Amerika).

Ds Allan is predikant van de „Church of Scotland”, de „grote” Gereformeerde (Presbyteriaanse) kerk van Schotland.

De „Church of Scotland” is „verreweg de grootste kerkgemeenschap in Schotland”, zo lezen we in de „Geschiedenis der kerk” (onder redactie van Prof. Dr F. W. Grosheide e.a.), pag. 269.

Er zijn verschillende „afscheidings” geweest van de oude Schotse „Staats-kerk”. Zo ontstonden „de Vrije Kerk” en de „Verenigde Presbyteriaanse Kerk”. Deze beide laatste verenigden zich weer in 1900 als de „Verenigde Vrije Kerk”.

Maar toen in de oude „Staatskerk” de overheidsbemoeiingen werden afgeschaft, is er in 1929 weer een vereniging gekomen tussen de „Verenigde Vrije Kerk” en de „oude” kerk en die kerk heet nu kortweg „Church of Scotland”.

We lezen in de „Geschiedenis der kerk”: „De Schotse kerk is ongetwijfeld een der sterkste gereformeerde kerken ook door haar doelmatige organisatie. Zij bestaat niet uit gemeenten, samenvallend met burgerlijke gemeenten. Zij bestaat uit parochies met ieder één predikant (bij uitzondering slechts twee), één kerkgebouw, één kerkeraad, waartoe een groot aantal ouderlingen maar geen diakenen behoren en aan wie niet alleen de geestelijke zorg, maar ook het beheer der gemeentefinanciën is opgedragen. Zo heeft b.v. de hoofdstad Edinburg (eind 19e eeuw tellend ongeveer 300.000 inwoners) 159 parochies met 172 predikanten. Iedere predikant wordt bijgestaan door 20 à 30 ouderlingen, dat maakt voor Edinburg uit een respectabel getal van 3802 ouderlingen. Het gehele land is in 565 parochies verdeeld. De armen worden verzorgd door afzonderlijke „missions”. Een aantal parochies vormen een Presbyterium”, pag. 73 en 74.

Welnu, in één van die parochies, in een arbeiderswijk van Glasgow, n.l. „North Kelvinside”, is Ds Allan predikant. De parochie (dat is een stads-wijk) van Ds Allan telt ongeveer 2000 woningen, met ongeveer 10.000 zielen. Maar die parochie is niet de eigenlijke gemeente! Er waren in de parochie maar een honderd woningen te vinden, waar nog „band aan de kerk” was. De eigenlijke „gemeente” van Ds Allan was dus betrekkelijk klein. De „onkerkelijkheid” greep hem aan: „moet de kloof tussen de kerk en haar parochie maar onoverbrugd blijven?”, pag. 18.

Maar daar kreeg hij hulp: „In de zomer van 1947 kwam Rev. Thomson (een evangelist in de Church of Scotland — c.s.) met het voorstel om North Kelvinside te gebruiken als centrum voor een proef met „evangelisatie door middel van huisbezoek”, pag. 19.

Met ongeveer 50 mannen en vrouwen (mensen, die dus niet tot de parochie van Ds Allan behoorden) kwam Rev. Thomson in North Kelvinside arbeiden. Alle huizen in de parochie werden bezocht, stuk voor stuk, huis uit, huis in. Daarna kwam er nog een „nazorg” van een groepje van de gemeente van Ds Allan.

En 't „resultaat”? We lezen: „Twee jaar na

de huisbezoek-campagne kon ik constateren, dat de gemeente precies tweemaal zo groot geworden was”. „En in vijf en een half jaar zagen we meer dan achthonderd nieuwe leden toetreden, van wie de meesten in de onmiddellijke nabijheid van de kerk woonden”, pag. 36.

Dat lijkt inderdaad geweldig!

Maar we komen straks op dat „succes” nog even terug.

Deze methode komt dus hierop neer: de evangelisatie gaat van de gemeente uit. Er zijn drie perioden in deze „evangelisatie-campagne” te onderscheiden:

- de periode van voorbereiding (de leden der gemeente belangstelling bij brengen voor evangelisatie, bijeenkomsten houden ter onderrichting en „vrijwilligers” opleiden).
- de periode van de aanval (plattegrond maken van het ressort, het doel bepalen van de bezoeken, zorgen voor lectuur, dan er op uit, twee aan twee, of: alleen).
- het vervolgwerk (gedurende vele maanden, de bezoeken voortzetten en herhalen, 't opnemen van de nieuwe leden), pag. 91—105.

Dus de methode is: Evangelisatie door bezoek huis aan huis.

Wat moeten wij hier nu van zeggen?

't Is voor ons moeilijk, om de kerkelijke situatie in Schotland te beoordelen. De „massa” van het volk in Engeland, Schotland en de Ver. Staten is niet zo tegen de kerk als hier in Nederland, dunkt ons. Er is in die landen meer „religieusiteit”, niet zoveel vijandigheid. Ik beweert niet, dat de situatie in Schotland beter is dan hier. Maar wel anders. Er waren tijdens de evangelisatie-campagne in North Kelvinside maar tien huizen waar de bezoekers de deuren gesloten vonden! pag. 29.

Toch menen wij enkele dingen te moeten opmerken.

Allereerst dit: Ds Allan weet van de geïnstitueerde kerk niet zoveel goeds te zeggen. 't Is waar, hij wil bij de evangelisatie wel van de gemeente uitgaan, en hij wil niet allerlei nieuwe „gemeenschappen” stichten buiten de gemeente om, om zo door die „verenigingen” de buitenkerkelijken te benaderen, maar toch gaat hij dan werken met een bepaalde „groep” in de gemeente, de „kerk in de kerk”.

Die „groep” moet 't doen en die „groep” is de echte „koinonia”, de echte gemeenschap en bij deze „groep” lag de toekomst van het werk in North Kelvinside.

Van de organisatie van de geïnstitueerde gemeente weet Ds Allan niet zoveel goeds te zeggen: Zijn „eigen” gemeente was „ingslappen”. De kerk is verburgerlijkt: „de kerk is van de arbeidersklasse gescheiden door haar onderworpenheid aan een bourgeois-cultuur en zij is van de intellectuelen gescheiden door haar in het ooglopende oneerlijkheid”, p. 46, „dat de kerk sedert lang heeft opgehouden iets anders te zijn dan een bleke weerspiegeling(!) van de ware christelijke gemeente”, pag. 47. Hij haalt Emil Brunner aan („Das Missverständnis der Kirche”), waar Brunner onderscheid maakt tussen „de ecclesia — die de bovennatuurlijke koinonia of gemeenschap van Jezus Christus is —, en de kerk, het in de historie zo geworden instituut”, pag. 55.

Maar zo spreekt de Schrift niet over de kerk!

Als de apostel Paulus een brief schrijft aan de ecclesia (gemeente), die in Corinthe is of in Thessalonica, dan bedoelt Paulus niet zulk een „bovennatuurlijke gemeenschap”, maar een echte, concrete, „historische” kerk met ouderlingen en diakenen.

De kerk is niet een „gedachten- ding” of „onzichtbaar”.

En de kerk moet zijn naar het Wóórd, een pilaar en vastigheid der waarheid”, 1 Tim. 3: 15.

Maar Ds Allan schrijft: „Het is fout te zeggen, dat wij het innerlijke leven der kerk moeten zuiveren voor wij het evangelisatiewerk aanvatten”, pag. 54. Ja, dat beweert Ds Allan zomaar. Maar is dat naar de Schrift? Moet een slapende kerk niet wakker worden?

Wat geeft het, zelf niet naar het Woord te leven en er dan maar op uittrekken en discipelen maken?

De Roomse kerk is „actief”! De Hervormden spreken veel over het „apostolaat” der kerk, maar de eigen schapen worden verwaarloosd.

Ds Allan verwacht 't maar van de „kerk in de kerk”, de „groep” in de kerk, die bestaat als een „evangeliserende gemeenschap”, pag. 76.

Is niet de eerste opdracht der kerk, om weer echt kerk te zijn? Niet „kerk” in de geest van het algemene christendom, maar kerk naar de Schriften. Is niet de eerste taak der kerk, midden in de wereld, om gehoorzaam te zijn aan 't Woord van de Here Christus? Als we daarmee nu eens begonnen!

Niet de orde omkeren: eerst er op uit en zó kerk worden.

Maar: eerst kerk zijn en dan het Woord uitdragen.

Het „succes” van Ds Allan is dan ook niet zo groot als 't lijkt. Dat erkent hij zelf eerlijk in zijn „Woord vooraf”.

Daarin schrijft hij: „Ik heb geen verhaal te vertellen, dat van succes gewagen kan. Het tegenovergestelde is eerder het geval”.

En op pag. 36 en 37 schrijft hij: „Het was een droeve ervaring, dat wij het moesten aanzien, hoe vele van deze mensen na verloop van enkele maanden weer losweekten van een kerk, die hun niets had te bieden en die niet in staat was hen tot aanpassing aan haar eigen leven te brengen”. „Slechts een kleine fractie van hen echter is voor het volle leven der kerk gewonnen”.

We zouden willen zeggen: was het anders te verwachten? Begon men niet aan de verkeerde kant?

We moeten eerst zelf kerk naar het Woord zijn en dan het Woord van God uitdragen en dat Woord alléén is een kracht tot redding.

We lezen van de gemeente in Jeruzalem, dat zij volhardde „in de leer der apostelen en in de gemeenschap en in de breking der broden en in de gebeden”, Hand. 2: 42. Gemeente van Christus zijn.

Maar dan ook als gemeente van Christus zich gedragen in 't midden der wereld.

Van de christengemeente in Jeruzalem lezen we ook: „zij hadden genade bij het ganse volk”, Hand. 2: 47.

Elk lid moet op zijn eigen plaats, waar hij of zij elke dag staat en verkeert zich openbaren als een gelovige.

't Is heerlijk om tot de echte kerk van Christus te mogen behoren, maar we moeten een levend lidmaat van de kerk zijn en dat moet te zien zijn.

In North Kelvinside werd ineens een geweldige „actie” ontketend. Maar wat geven massale aanvallen, als de gemeente zelf niet leeft door het geloof?

Er woonde in de parochie van North-Kelvinside een winkelierster, die lidmate der gemeente was. Een klant vraagt aan dit lid der gemeente: „Is u lid van de kerk, die verderop in deze straat staat?”

Als de winkelierster bevestigend antwoordt, verklaart de klant: „Dan kunt u geen hoge gedachte van uw kerk hebben. Ik kom hier nu vijf en twintig jaar lang, dag aan dag, en u hebt er nooit aan gedacht, om mij uit te nodigen een kerkdienst te bezoeken”, pag. 25.

Wat geven dan „grote campagnes”?

In 't dagelijkse leven moeten wij Jezus' Naam belijden.

Niet onze „ervaring” vertellen of alleen de „boodschap van het Nieuwe Testament” (waarover dit boek veel spreekt!), maar 't ganse Woord van God.

En nu zegt misschien iemand: mag er dan niets méér gebeuren? Ik denk aan de felle aanval, die br. Troostheide deed op Ds B. Telder aangaande een artikel van Ds Telder in „Opbouw” van 2 mei 1958. Deze „aanval” stond in „de Reformatie” van 17 mei.

Ds Telder schreef: „Onze gemeente evangeliseert, in zover ze waarlijk door het geloof leeft”.

„Ongetwijfeld is evangelisatie vóór alles dit”.

„Er zijn nog andere „vormen” daarvan. Maar als deze eerste niet geschiedt, zijn die andere waardeloos” (vetgedrukt van mij, C.S.) Is dat dan niet wáár? Dát éérs: levend lidmaat zijn! Och, als de gemeenten in Nederland en overal eens zó leefden! Wat zou dát een prachtige evangelisatie zijn!

Maar natuurlijk „mag” er wel meer gebeuren.

Ik meen: niet lukraak, huis aan huis, leetuurbezorging als reclame-folders.

Maar als we eens opmerkzaam gemaakt worden op een „buitenkerkelijk” gezin, dan kunnen we er best eens heenstappen. 't Kan best zijn, dat we hier en daar wel eens een „huisbezoek” kunnen brengen.

En ook wel leetuur ergens brengen, niet als een verkiezingspamflet, maar voor „met zorg” gekozen adressen.

Of ergens een Zondagsschool, of een Bijbelclub. Wie zou dat veroordelen?

Als er gelegenheid voor is, moeten we dat doen. Niet alleen de dominé of de ouderlingen of een commissie, maar wie maar een weg geopend ziet.

En: we hebben niet anders te brengen dan 't Evangelie.

Dat is wel eens moeilijk. We moeten maar niet „trekken” door „instuif-avonden” en „gezelligheden”.

Als iemand tot ons komt, moet hij een levende gemeente vinden. We moeten „nieuwelingen” met liefde opnemen. Ze komen uit de „wereld”. We kunnen ze zo gemakkelijk afstoten.

En: laten de dominé's zo preken, dat zulke „nieuwelingen” 't Woord van God verstaan.

't Moet niet zo zijn, als een ongeleerde of een ongelovige bij ons „inkomt”, dat hij er totaal niets van begrijpt.

Tenslotte: wij moeten het evangelie niet „aanpassen” bij de wereld, maar de „wereld” moet 't enige Woord aannemen, zoals 't is.

Als de gemeente trouw is en de Woordbediening zuiver, dan is er de antithese ook nú.

Er zijn ook boze en ongeschikte mensen en het geloof is niet van állen, 2 Thess. 3: 2.

C. STAM.

PERSSCHOUW

Een geruchtmakende promotie

Onlangs promoveerde aan de Vrije Universiteit tot doctor in de letteren, de heer B. J. Brouwer, leraar aan het Chr. Lyceum te Alphen op een dissertatie over het thema: „De houding van Idenburg en Colijn tegenover de Indonesische Beweging”.

Deze promotie was om meer dan een reden belangrijk. Vooreerst was ze de 500ste promotie, welke aan de V.U. geschiedde. Maar daarbij óók omdat ze scherpe reacties opriep. Onze medewerker G. Puchinger, drs in de filosofie, opioneerde volgens „Trouw” zeer „fel”. Vlak erna verscheen over deze promotie en het daarop verdedigde proefschrift een scherp artikel van Prof. Dr. C. Gerretson in „De Telegraaf” van 21 juni.

Over de dissertatie merkt Prof. G. o.a. eerst het volgende op:

Dat men aan de Vrije, 23 jaar na de dood van Idenburg en 14 jaar na die van Colijn, eindelijk eens enige aandacht wijdt aan het „Indische” werk van de beide belangrijke geestverwante figuren, is zeker niet te vroeg en de raadgevers van de promovendus, die hem, bemoedigend, hadden verzekerd, dat zijn studie „in een behoefte zou voorzien”, hebben zeker juist geoordeeld. Dat neemt niet weg, dat het voltooide werk, ondanks de loffelike ijver van de jonge geleerde, aanleiding geeft tot ernstige kritiek. Dat met deze proeve over een zo moeilijk onderwerp nog het laatste woord niet gesproken zou zijn, baart geen verwondering; maar men vraagt zich bij de lezing soms af, of ze zelfs als eerste woord wel aanvaardbaar is.

Wij doelen hier niet op de zielkundige beoordeling van beide mannen en hun onderlinge verhouding, die nog geheel boven de bevattende van de jonge promovendus liggen; maar uitsluitend op de feitelijke voorstelling, die belangrijke lacunes vertoont. Deze hadden kunnen en moeten vermeden worden. Een paar voorbeelden, die ons reeds in de eerste hoofdstukken troffen.

Brouwer noemt Keuchenius en Elout onder de koloniale oerspecialisten van de anti-rev. richting en vertelt, dat Elout, evenals Mackay, tot de „liberale” politiek inzake het cultuurstelsel was gebracht door de felle kritiek van de liberaal Van Hoëvell en zich daarna tot een der voornaamste koloniale deskundigen in de Tweede Kamer had ont-

wikkeld zonder in Indië te zijn geweest: „in de 19de eeuw was dat nog mogelijk”. Die geestelijke filiatie: Van Hoëvell—Elout is onjuist. Elout heeft van jongs af geliberaliseerd, als zoon van zijn vader, de commissaris-generaal, die 28 mei 1829 ontslag had genomen als minister van Koloniën, omdat de Koning de benoemde landvoogd Van den Bosch last had gegeven tot invoering van het „conservatieve” cultuurstelsel; hij putte zijn koloniale wijsheid uit het rijke vaderlijke archief.

Dan beweert dr. Brouwer, dat Kuyper, evenals Keuchenius, de expeditie naar Atjeh in 1873 „een schreeuwend onrecht” achtte, maar naderhand bijdraaide; hij had niet mogen verzuimen te vermelden, dat Idenburg bleek met Pleyte „goed te kunnen samenwerken”! Tenzij melding wordt gemaakt van de merkwaardige scène in de Tweede Kamer, waarbij het chr.-hist. kamerlid Van Veen met „een brief in zijn borstzak” Pleyte tot de terugtocht dwong. Wat stond er in die brief?

Natuurlijk vindt men dergelijke feiten niet in de „neutrale” literatuur; maar daarvoor dient dan ook een eigen universiteit om ze aan het historische beeld toe te voegen. Het moet echter met waardering erkend, dat dr. Brouwer met de exploratie van enkele tot dusver ongebezigde archieven, o.a. van Idenburg, een veelbelovend begin heeft gemaakt, dat echter dringend om een vervolg vraagt.

Daarna gaat Prof. G. in op de oppositie welke gevoerd werd door Puchinger. Prof. G. schreef daarover:

Het dagblad „Trouw” noemt zijn oppositie „fel”, en deze kwalificatie zal wel niet de vorm betreffen; inderdaad trof de kritiek de geest waarin de promovendus zijn onderwerp benaderd had, en daardoor, middellijk, ook de geest, waarin de promovendus aan de Vrije is opgeleid.

De hoofdinhoud van het proefschrift is, zoals uit de titel blijkt, een bespreking van Idenburg en Colijn als koloniale figuren — vooral echter van Colijn. Van een dissertatie over Colijn, die niet enkel president-curator van de Vrije is geweest, maar deze instelling ook „gedragen heeft in zijn hart”, mocht voor het minst een beschouwing, hoe kritisch dan ook, worden verwacht, die geprojecteerd is uit de geest van Colijn, van de Vrije en van de anti-revolutionaire richting.

Maar dit — aldus de kwintessens van de oppositie — is helaas geenszins het geval: „de ironie heeft geweld, dat de eerste dissertatie, die aan de Vrije aan Colijn is gewijd, in feite één doorlopende kritiek op Colijn is”.

Daartegen bestaat op zichzelf natuurlijk niet het minste bezwaar: een objectieve geschiedbeoefening kent geen onschendbare partijheiligen, zoals het „Leydse Haylichje” is voor de staats historiografie. Dat een proefschrift als dit aan de Vrije wordt toegelaten is slechts een bewijs van wat geen bewijs vereist: het onbetwistbaar wetenschappelijk karakter dezer instelling.

Onder één mits: dat het afkeurend oordeel de — desnoods vlijmscherp geformuleerde — conclusie is van een, zij het sympathisch getint, toch onbevooroordeeld en onbevengend wetenschappelijk onderzoek.

Het berispelijke en onaanvaardbare is echter, dat die verwerpende kritiek in dit proefschrift niet is de conclusie, maar „eerder het uitgangspunt en, in feite, de doorlopende maatstaf van de beoordeling”. In stede van met de maatstaf van het anti-revolutionair beginsel en levensgevoel, hebt gij, aldus de opponens, Colijn gemeten met de maatstaf van de Leidse indologische studierichting: „in feite zijn de grote Leidenaren als Van Vollenhoven en Snouck Hurgronje uw leidlieden geweest”. Om de zaak duidelijk te stellen: „de promovendus heeft gereedeneerd vanuit de Leidse ideologie”. De beoordeling van Colijn naar deze vooropgezette maatstaf moest natuurlijk wel zeer negatief uitvallen. Naar die maatstaf gemeten, kon de noodlottige afloop der Indonesische zaken in de jaren 1945—50 slechts de stevige basis vormen voor de veroordeling van Colijns politiek beleid. En men kan begrijpen, dat mr. Jonkman, die de promotie bijwoonde, niet zonder welgevallen de gehoorzaal der Vrije voor één stonde herschepen kon wanen in een dependance van de Leidse hogeschool.

Maar is met het aanleggen van die maatstaf aan de grote figuur van Colijn recht gedaan? Natuurlijk niet, want elke historicus

weet, dat de uitkomst van een beleid geen maatstaf is van zijn waarde!

„Dat Colijn”, aldus formuleerde de oppositoren zijn eigen visie, „vandaag meer dan enig ander Nederlands staatsman van tussen de beide wereldoorlogen doorgaat onder de kritiek van zijn tegenstanders, bewijst niet alleen dat hij ook vandaag nog leeft, maar vooral, dat hij in feite, voor veler gevoel de grootste, wijl de eigenlijke vertegenwoordiger van dat tijdvak is. Wie dat tijdperk verwerpt, móét Colijn verwerpen; wie dat tijdperk aanvaardt als de arbeidsperiode van een generatie, die haar bijdrage geleverd heeft tot de grootheid van Nederland op allerlei terrein, zal moeten erkennen, dat Colijn in die tijd een der allergrootsten was”.

Deze kritiek is fel, inderdaad. Te fel? De aandachtige lezing van het proefschrift heeft ons daarvan niet overtuigd. Aan allen die Colijn — ook in zijn verhouding tot Idenburg — werkelijk hebben gekend, zal het door dr. Brouwer geschetste beeld eer een karikatuur dan een portret toeschijnen.

Na deze weergave van de bij de promotie geuite kritiek geeft Prof. G. een eigen oordeel over de dissertatie en wat daarmee samenhangt.

Aldus:

Het zou een grote dwaasheid en een grote onbillijkheid zijn, om deze misgreep te veralgemenen en daaruit een veroordeling van het onderwijs der Vrije te distilleren. Maar toch geloven wij, dat hij een meer dan zuiver incidentele betekenis heeft.

De Groeniamse politieke partijen zijn op hun retour, niemand die de werkelijkheid kan zien, ontkent het. Het enige onder alle cijfers dat werkelijke betekenis heeft, is dit: terwijl het totale stemmenaantal dier partijen vrijwel gelijk blijft, loopt hun percentage van het totaal uitgebrachte stemmental gestaag achteruit. Dit betekent, dat de jeugd niet meer mee wil. Waarom niet? Deels uit oorzaken, die niet in de macht dier partijen zijn. Deels ook om een omstandigheid, waarvan deze „behandeling” van Colijn aan zijn universiteit een symptoom is: het langzaam afglijden van de anti-rev. richting, de Vrije inclusief, naar de sfeer, waarin deze uitbeelding van de Colijn-figuur is geconcipteerd.

Telkens opnieuw wordt men in de kring van de Vrije getroffen door een „vervaging der grenzen”, die noodzakelijk van invloed moet zijn op de politieke werf- en stootkracht der partij, die de handhaving van haar principiële eigenaardigheid aan deze geestelijke burcht heeft toevertrouwd. Zo lezen wij dezer dagen in de „Handelingen van de Vereniging voor de Wijsbegeerte des Rechts” aan het slot van een verslag van een debat over de „Normatieve betekenis der historische ontwikkeling van het proces der rechtsvorming” de volgende wijsheid van dr. Dengerink, ook een alumnus der Vrije: „De gedachte, dat Gods vinger in de geschiedenis zou zijn aan te wijzen, vindt geen aanhang meer”. Nu laten wij de juistheid van deze gedachte onbesproken; maar iedereen, die met het anti-revolutionaire denken en voelen ook maar oppervlakkig bekend is, weet, dat de verworpen woorden, in enigszins kinderlijke vorm, toch uitdrukken wat voor het gros van de aanhangers der richting nog een doorleefde waarheid is. Is het wonder, dat vele trouwe contribuanten der Vrije murmureren: „die wijsheid van meneer Dengerink kunnen wij ook bij prof. Romein opsteken?” Een hogeschool op principiële grondslag, die aan zulk een waarheid geen moderne, nieuwdoordachte vorm weet te verlenen, schiet in haar roeping te kort....

Deze halfslachtigheid, dit waggelen (om met Thorbecke te spreken) kenmerkt ook de aarzeling der anti-revolutionairen om duidelijk stelling te nemen in wat is en steeds meer wordt: de grote nieuwe politieke antithese van deze tijd: vóór of tégen het staatsdirigisme, vóór of tégen „staatssocialisme in elke vorm”. Elke partij, die niet tussen twee stoelen wil komen te zitten, moet, op dit punt, duidelijk kleur bekennen, op straffe van terecht te komen in de achterban van het triomferend socialisme.

Wij lezen onlangs in „Trouw” een weelklacht van de hoofdredacteur over de tegenvallende uitslag der verkiezingen: „wij hebben toch zo hard en goed gewerkt, maar dat wordt, helaas!, door de kiezers niet naar waarde geschat en beloond”.

Wij erkennen dat wel.

Maar is de reden niet, dat de jeugd ook in de antithese van deze tijd wederom een positieve keus en een duidelijke oppositie verlangt?

Het om opportunistische redenen transigeren der Groeniamse partijen met hun diepste beginselen wordt door een oprechte jeugd doorzien en niet langer geduld.

Het is zeer te betreuren dat Prof. G. zo schrijven moest.

Men klaagt in de V.U.-kringen steeds over de „doorbraak”.

Maar ziet men niet dat die in het eigen huis wordt gevoed?

Het ziet er, ook door wat aan de V.U. geschiedt, donker uit met de z.g. „Gereformeerde Gezindte”.

VAN HIER EN GINDS

Oproep van de franse kerken

De predikanten Boegner, president van de protestantse federatie van Frankrijk, Meyer van de evangelisch-lutherse kerk en Bourguet, president van de nationale raad van de Hervormde Kerk van Frankrijk hebben de volgende oproep doen uitgaan:

„In de beproeving, waarin Frankrijk verkeert, moeten de christenen een moedige kalmte bewaren, een grote waakzaamheid ten aanzien van het ontketenen van mogelijke hartstochten en de gerechtigheid willen dienen, die door Christus gewild is. Wat ook onze persoonlijke mening moge zijn, wij moeten meer dan ooit de naastenliefde betrachten. Het is God, die tenslotte het lot der volken bepaalt.

Laten wij ons voortdurend het oude devies, dat ons dierbaar is, herinneren: „Evangelie en vrijheid”.

Geestelijke situatie in Israël

Een belangwekkend licht op de huidige geestelijke situatie in Israël werpt een rede van Prof. Mosje Segal van de Hebreeuwse Universiteit te Jeruzalem. Hij sprak deze uit op de zesde bijbelconferentie aldaar voor een gehoor van 1000 personen onder wie zich ook minister-president Ben Goerion bevond. De joodse geleerde oefende een bittere kritiek op het in het moderne Israël heersende materialisme. De bijbel wordt volgens hem nog slechts beschouwd als een wereldlijk boek, als informatiebron voor geschiedkundigen en archeologen. De profeet Jesaja heeft echter niet slechts een politieke en materiële herleving van Israël voorzegd, aldus prof. Segal, maar ook een geestelijke wedergeboorte. Hiervan is echter ondanks de lichamelijke wedergeboorte van Israël geen enkel teken te ontdekken, maar veeleer een teruggang en een verwijdering van God.

AANKONDIGINGEN

Aan de Redactie werd toegezonden: „Gereformeerd Schoolblad”, Orgaan van de Vereniging van Gereformeerde Onderwijzers en Leraren in Nederland. Dit blad verschijnt 11 x per jaar. De redactie bestaat uit de heren D. C. Haak, Berkel (Z.-H.), D. Roorda, Rozenburg (eind-redacteur), H. Westerink, Groningen. In het No. dat ons werd toegezonden staan o.a. artikelen over Geref. Onderwijs van W. G. Beeftinck; het C.N.V. en het Onderwijs van Ds Joh. Francke. Het blad oriënteert goed omtrent wat er in de Veren. van Geref. Onderwijzers en Leraren aan de hand is. Men kan zich à f 4.— per jaar op dat blad abonneren bij J. van Veelen, Boelestraat 21, Kampen.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

S. S. R.

Dit artikel beoogt hen, die van plan zijn hun studie dit jaar aan een der Technische Hogescholen aan te vangen, een indruk te geven omtrent het doel en wezen der Sociëtas Studiosorum Reformatorum, (Vereniging van Gereformeerde Studenten).

Het is geen ongewoon verschijnsel wanneer we in onze studententijd met geheel nieuwe denkbeelden in aanraking komen waarvan we ons moeten afvragen of deze ons brengen op de weg welke ons gewezen wordt in de Bijbel.

De bezinning op de grote verantwoordelijkheid van het Christen zijn in de Hogeschool gemeenschap heeft velen verenigd in de S.S.R.

De S.S.R. baseert zich op het onfeilbaar Woord van God opgevat overeenkomstig de drie formulieren van enigheid.

Haar doel is het Gereformeerde studentenleven in stand te houden en te bevorderen, en het leren kennen der Gereformeerde beginselen ten opzichte van de wetenschap.

Voorts wil de S.S.R. bouwen aan een gezelligheidsleven, genormeerd aan de H. Schrift. In deze tijd moeten we dankbaar zijn dat we elkaar mogen bouwen en bewaren in alles wat God ons openbaart.

Aankomende studenten, ook voor U staat de deur der S.S.R. wijd open, mits U zich gebonden weet aan de Gereformeerde Blijdenis Geschriften. Sluit U aan bij een Studentenvereniging en als U zich met ons verbonden weet, wordt lid van de S.S.R. en werk mee aan de verwezenlijking van een calvinistisch studentenleven.

U kunt zich aanmelden op 29 en 30 augustus en op 1 september a.s. op sociëteit „De Korenbeurs”, Voldersgracht 1 te Delft, voor de afdeling Delft, en bij F. Roos, Mathijssenlaan 10 te Eindhoven voor de afdeling Eindhoven.

Op welke adressen U tevens alle gewenste inlichtingen kunt verkrijgen.

PROPAGANDA COMMISSIE DER
S. S. R.

Afdeling Delft.

KERKNIEUWS

Beroepbaar: Vorige week donderdag werd door de Classis Groningen praep. onderzocht en beroepbaar verklaard de heer A. Koers, Legeweg 9I te Hoogkerk.

VACANTIEGANGERS

West-Zeeuwsch Vlaanderen: kerkdiensten Oostburg-Schoondijke te Oostburg, gebouw „Rehoboth” t.o. de watertoren; 10 en 14.30 uur.

Rockanje: kerkdiensten in Hotel „De Rots”, op de zondagen 13 juli t/m 17 augustus; 9.30 en 18.30 uur.

PIETER PAUL.

We zijn blij en dankbaar U te kunnen berichten dat de HERE ons een zoon heeft toevertrouwd.

A. PLAATSMAN

M. PLAATSMAN—Postma.

Groningen, 3 juli 1958
De Sav. Lohmanplein 7A.

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr.
Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.